জোনাকীপুথি-ঠৰ্গা (৭)

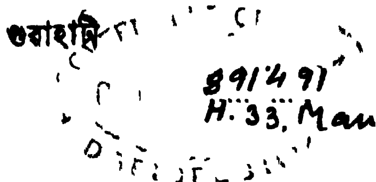
মাণিকিমধুৰী

—ঃৰচোতাঃ—

শ্ৰীঅতুলচন্দ্ৰ হাজৰিকা এম-এ, বি-এল, বি-টি

অধ্যাপক, কটন কলেজ

গুৱাহাটী

১ম তাঙৰণ

১৯৪৯ আগষ্ট

চপলা বুক ষ্টল

অসমৰ বৃহত্তম পুস্তক প্ৰতিষ্ঠান

শিলং

প্ৰকাশক :—

শ্ৰীবিভূভূষণ চৌধুৰী

অসমীয়া সাহিত্য-মন্দিৰ

গুৱাহাটী : শিলং

পৰিবেশক : চপলা বুক ষ্টল : শিলং

বেচ তেৰ টকা

ছপা কৰোতা :

শ্ৰীপ্ৰকাশচন্দ্ৰ সৰকাৰ

কাত্যায়নী মেছিন প্ৰেছ

৩১।১ শিবনাৰায়ণ দাস লেন

কলিকতা—৬

জোনাকী পুথিভৰাল

১। কথা-কীৰ্ত্তন (৩য় তাঙৰণ যন্ত্ৰস্থ)

২। কথা-দশম (আগ ছোৱা) ১॥০

৩। কথা-দশম (শেষ ছোৱা যন্ত্ৰস্থ)

৪। নীলা চৰাই ... ... ১॥০

৫। পুৰণি সাহিত্যৰ পাৰিজাত ২৲

৬। ৰংমহল ... ... ১॥০

৭। মাণিকিমধুৰী ... ... ১॥০

৮। কণুকজুনুক (ওলাব)

৯। লৰাৰ জাতক (ওলাব)

১০। বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ মৌচাক (ওলাব)

১১। অঙ্কীয়া নাটৰ সাধু (ওলাব)

—ক্ৰমশঃ

—ঃ অৰ্পণ ঃ—

অসমীয়া সাহিত্য-মন্দিৰ প্ৰতিষ্ঠাতা

শ্ৰীযুত বিভুভূষণ চৌধুৰী দেৱৰ

উদ্দেশ্যে ঃ—

প্ৰিয়বৰেষু—

প্ৰকাশকৰ গধূৰ দায়িত্ব লৈ আপুনি মোৰ সাহিত্য সাধনাৰ বাট ভালেখিনি সুগম কৰি দিলে। আপুনি প্ৰমাণ কৰি দেখুৱালে সজাই-পৰাই যথোচিতভাবে নিবেদন কৰিব জানিলে গুণগ্ৰাহী অসমীয়া ৰাইজৰ পৃষ্ঠপোষকতাৰ অভাৱ নহয়। আপোনাৰ গুণগ্ৰাহিতাৰ প্ৰতিদান স্বৰূপে মোৰ এই পুথিখনি আপোনাৰ হাতত তুলি দিলো। গ্ৰহণ কৰক।

গুৱাহাটী
১।১।৪৯

বিনীত—
গ্ৰন্থকাৰ

(* ইংৰাজী কবিতাৰ মুকলি ভাঙণি)

—০—

চিত্রশিল্পী—

(১) শ্রীমাণিক হাতীকাকতি
(২) শ্রীঅমিয়মোহন দাস বি-এ

জোনাকী পুথি ঠগাৰ

সপ্তম অৰ্ঘ্য

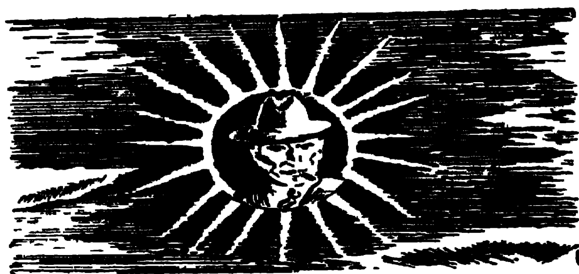
মাণিকি মধুৰী

॥०

সূৰ্য্য মামা

সূৰ্য্য মামাৰ বৰ কাম
দিনৰ দিনটো আজৰি নাই,
ভাপৰ ৰথত তাপত থাকি
আগৰ ঘাম শুৰিলৈ যায়।

পুৱাতে উঠি উষা বাইদেৱে
চাহৰ তলত দিয়ে জ্বাল
জুই ফুৱাওতে চাবলৈ ভাল
অসাঠনী বাইৰ ৰাঙলী গাল।

চাহপানী খায়েই সূৰ্য্য মামাই
এলাহ-ভাগৰ গুচায় গাৰ
'হেন্দিমেন্' অৰুণসিং আহি
'ৰেদি' কৰি দিয়ে মামাৰ 'কাৰ্'।

মাণীকিমখুৰী

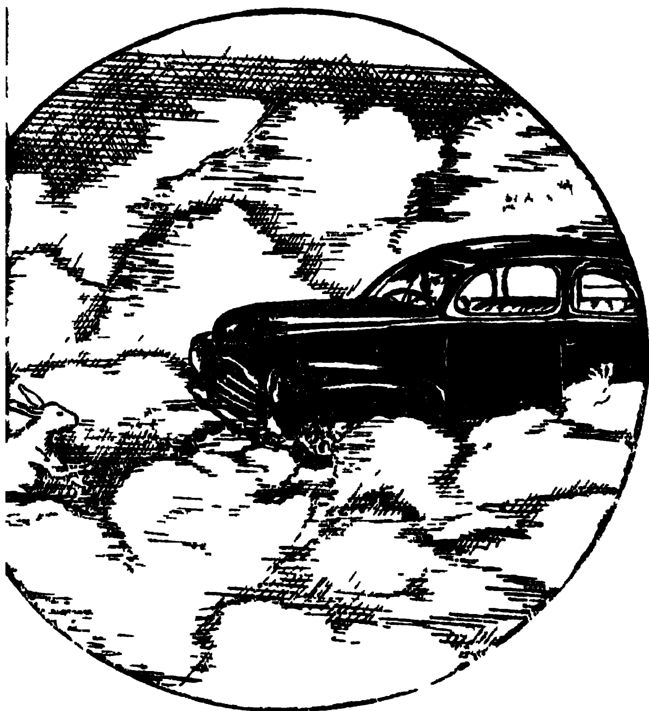
সূৰ্য্য মামাই ইঞ্জিন চলাই
গৰকাপ্তানীত কৰে কাম,
বছৰত নাই এদিনো ছুটি
কামৰো নাই সিমান নাম।

দিনৰে দিনটো লঘোনে-ভোকে
পূবৰ পৰা পশ্চিম পায়,
সন্ধিয়া-মাহীৰ পচিম বঙলাত
সূৰ্য্য মামাই টিফিন খায়।

তাতে আহি 'হেণ্ড ছেক্' কৰি
লড়ি' জোনে লয় কামৰ ভাৰ
ভে—পোঁ—পোঁ ভৰাৰ দেশত
'হনি-মনৰ' চলে 'কাৰ্'।

'বেদ্‌কমত' সোমাই সূৰ্য্য মামাই
ওৰে ৰাতি লাং খাই পৰে।
এইদৰে তেওঁ দুখে-ভাগৰে
আমাৰ কামকে সদায় কৰে।

লেডি জোন

লেডি জোনৰ হলে বৰ সুখ
কামত নাই অলপো দুখ,
যেতিয়াই চাবা, তেতিয়ই পাবা
জেউতিভৰা হাঁহি-মুখ।

মাণিকিমধুৰী

মাহৰ আধা নাই একো বাধা
চুটিতে যায় দিন,—
তৰাৰ দেশত ঘোৰাত উঠি
বজাই স্বুৰে বীণ।

গ্ৰহণৰ দিনাহে অথন্তৰ
দিন-ডকাইতি পাক
কেতুৱে আহি জোনৰ চকুত
বিচাৰে মিঠৈৰ লাক।

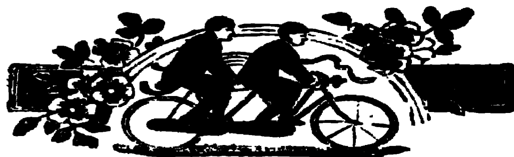
সেয়েহে মাথোন অাহুকাল
গোটেই বছৰ মাজে
জোনৰ ভৰিও ৰূপৰ নেপুৰ
কণুকজুণুক বাজে।

আছে এখন শহাৰ গাৰী
ৰৰফৰ মাজেদি চলে,
মেঘৰ মাজত লেডি জোনে
লুকাভাকু খেলে।

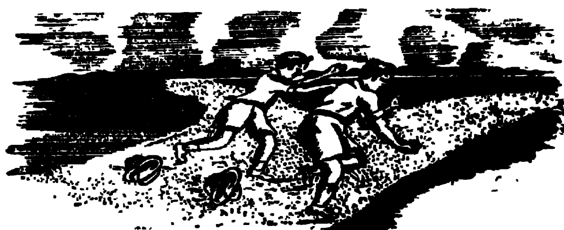
লেডি জোন

গোটেই ৰাতি নহয় কাতি।
চকুতো টোপনি নাই,
দেৱৰাজৰ নন্দনবনত
'বল-নাচ' কৰোতে যায়।

এইদৰেই জোনে কটায় কাল
কামত বহুত ফাকি
লেডি বুলিয়ে 'সাতখুন মাফ'
ফুৰে অমৃত বাকি
হৈ আকাশৰ চাকি।

বায়ু ৰজা

বায়ু ৰজাৰ বৰ মজা ভাই
বাটে বাটে হাৱা খাই ফুৰে
গছ-গছনি ঘৰ-দুৱাৰ
উজুটিত ভাগিছিগি পৰে ।

নৈৰ বুকুত ঢৌ খেলি যায়
পৰ্ব্বতত খেলে তাচ.
সাগৰত দিয়ে থৈয়ানথৈয়া
বুঢ়া ভালুকৰ নাচ ।

কলিমতী মেঘৰ লগত
বায়ু ৰজাৰ বৰ ভাল
পচিমৰ পৰা ওলায় দুয়ো
লাওপানীৰ লগাই জাল

চতৰ শেষত বৰদৈচিলা
মাকৰ ঘৰলৈ যায়।
বায়ু ৰজাৰ মহাদৈ তেওঁ
কালৈকো পচোৱা নাই।

যেনে ৰজা, তেনে ৰাণী
ওভোটগোৰে নচা।
ভঙাছিঙাৰ দুয়োটা যম
নহয় অলপো মিছা।

বিশ্বৰাজ্য বায়ু ৰজাক
দিছে দান বিশ্বপিতা,
ভীম হনুমান বায়ুৰ সন্তান
যেনে বাপ, তেনে বেটা।

গোৰত তোমাৰ উৰ্কাৰি যায়
ধনীৰ কাৰেং, দুখীৰ পজা,
'ৰেচ'ত তুমি সদায় আগ
চাবাচ্‌ চাবাচ্‌ বায়ু ৰজা।

মিছ বিজুলী

মিছ বিজুলী পুৰন্দৰৰ জী
আকাশত ঘৰ—
ভৰিত পিন্ধি 'হাই হিল'ৰ জোতা
মাৰে বেগাই লৰ।

মিছ বিজুলীৰ চকুত জুই
তিৰবিৰাই যায়—
বলিয়া ডাৱৰে ধাকুৰি ধৰে
ৰাখিব নোৱাৰি হায়।

পৃথিবীত হলে মিছ বিজুলী
নহয় মিছ্‌ ফিট্‌',
কল কাৰখানাত গা ঘেলাই
দখল কৰে 'চিট্‌'।

কোনো ঠাইত গৈ চাকি জ্বলায়
কতোবা দিয়ে পানী,
কোনো ঠাইত কঁকাল ঘূৰাই
টানে কলৰ ঘানি ।

'ট্ৰাম্‌' চলায়, মিছ বিজুলী
'ভেনিটি-বেগ্‌' লৈ,
'ড্ৰয়িং-ৰুমত' বেতাৰ-বাতৰি
দিয়ে পলকতে কৈ।

'টকি-হাউছ'ৰ ৰূপালি পদাত
মিছ বিজুলীয়ে খেলে,
মিছ্‌ বিজুলীৰ 'ৰিজাৰ্ভ্‌ ট্ৰেইন্‌'
বিলাতৰ ফালে চলে।

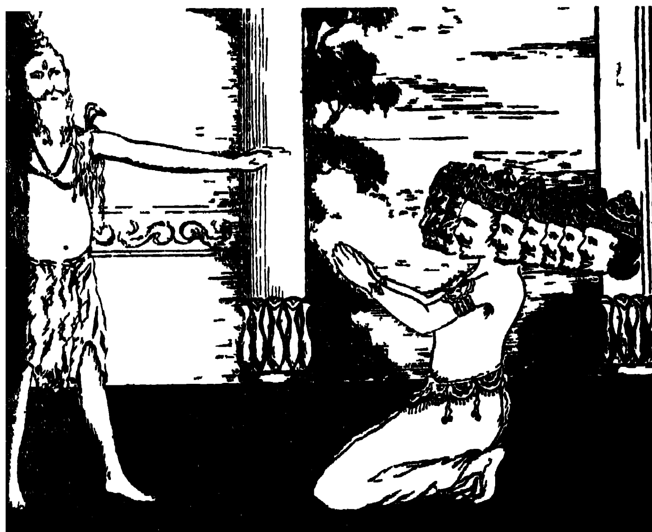
'কলেজ-লেবৰেটৰি'ত মিছ বিজুলী
কৰে 'প্ৰেক্টিকেল্'
বৈজ্ঞানিককো অজ্ঞান কৰি
পাতে যাদুৰ খেল।

তিতপখিলী মিছ বিজুলী
চিনি পোৱাই টান,
বহুৰূপিনী হৈ তেওঁ
গায় বিবিধ গান।

মেঘৰ কোলাত খেলা খেলি
পাতে ৰূপৰ লীলা,
ৰমকজমক লাগে চমক
মিছ বিজুলীৰ খেলা।

সোণৰ লঙ্কা

ৰাৱণ-ৰজাৰ লঙ্কাপুৰী
আছিল সোণেৰে গঢ়া
শাৰী শাৰী সোণৰ কাৰে
হীৰা-মুকুতাৰে ভৰা।

মিহ বিজুলী আছিল তাত
কাৰেঙৰ লিগিৰী হৈ
চাক-শলা জ্বলাই দিছিল
ঘৰে ঘৰে গৈ।

পানীকলৰ চাহাব হৈ
বৰুণে দিছিল খাটি,
অগ্নিদেৱতাই দিছিল নিজে
'মেচ্ ফেক্টৰি' পাতি।

ইন্দ্ৰই পাতিছিল 'ভেৰাইটি ছ'
খাটনিত গৈছিল জহি,
বিশ্বকৰ্ম্মাই শিল ভাঙিছিল
সাগৰৰ পাৰত ৰহি।

ব্ৰহ্মা আছিল 'লঙ্কা-য়ূনিভাৰ্ছিটি'ৰ
ভাইচ-চেন্সেলাৰ,
চাৰিখন মুখেৰে বক্তৃতা দিছিল
দৰমহা মাহে এহেজাৰ।

মহাদেৱে দিছিল মৃত-সঞ্জীৱনী
পাৰ্ব্বতীয়ে 'ভিটামিন্ ফুড্'
অশোক বনৰ কাষতে আছিল
ৰাৱণ ৰজাৰ 'হলি-উড্'।

অপেস্বৰাবোৰে 'ষ্টুডিও'ত সোমাই
দিছিল বিবিধ ভাও,
ৰাৱণ-ৰজাৰ ৰাক্ষস-প্ৰজাৰ
ধিনিকি ধিন্দাও দাও।

ৰাণী মন্দোদৰী 'বিউটি কুইন'
পঞ্চ সতীৰ এটী,
বিধবা বিয়াৰ সভানেত্ৰী হৈ
লঙ্কাত বিলালে জ্যোতি।

'ৰিপ্ ভান উইক্ল্' কুম্ভকৰ্ণ
ৰক্ষবীৰ নম্বৰ দুই—
ব্ৰহ্মা-মাৰ্কা 'হুইস্কি' খাই
দিনে ৰাতি থাকে শুই।

আছিল এখন 'এৰোপ্লেন্'
পুষ্পক-ৰথ নাম,
তাতে উঠি ৰাৱণ ৰজাৰ
হাৱা খোৱাই কাম।

মেঘনাদ আছিল প্ৰধান সেনাপতি
এয়াৰ্ ফৰ্চৰ' নেতা,
আছিল কিন্তু ঘৰ-বিভীষণ
পঞ্চম বাহিনীৰ পিতা।

সেয়েই শেষত হলগৈ শনি
লঙ্কা ধ্বংসৰ মূল
মিত্ৰ বাহিনীৰ ৰামৰ হাতত
মৰিল ৰাক্ষস কুল।

সোণৰ লঙ্কাৰ ভিখাচন উঠিল
সোমাল যেতিয়া পাপ,
ডালৰ হনুমন্তই চালত বগাই
মাৰিলে দীঘল জাপ।

র্পণখাৰ 'চিভিল্ মেৰেজ্

চিষ্টাৰ্ শূৰ্পনখা লঙ্কাৰ মেইদ্

দন্দুৰী ঘৰে-পৰে,

ঘৰৰ পৰা খেদা খাই তাই

অনাইবনাই ফুৰে।

কূলা যেন কাণ তাইৰ

মূলা যেন দাঁত,

বাৱণ ৰজাৰ ভনী বুলি
শনি বৰিল গাত।

পঞ্চবটী 'কটেজত' বহি
আছিল শ্ৰীৰাম,
সীতাৰ লগত লুডু খেলি
মচি গাৰ ঘাম !

হেন সময়তে 'ওলাল তাই
ভেশচন কৰি—
গালত সানি 'ৰোজ পাউদাৰ'
গাত জৰ্জেটৰ শাৰী।

মূৰত এটি ৰঙীণ ছাটি
হাতত 'ভেনিটি বেগ' লৈ
'গোদাবৰী ভিলা'ত কৰিলে 'নক্'
'বেথুনৰ মিছ' এটা হৈ।

মিচিকমাচাক হাঁহি তাই
কলে ৰামলৈ চাই—
"অযোধ্যাৰ 'ডিউক' তুমি
চিনিলো দেখা পাই।

আছে এটা 'ৰিকুৱেষ্ট' মোৰ
নিৰাশ নকৰা ভাই,
'চিভিল মেৰেজ' কৰোৱা মোক
দোষ একো নাই।"

ৰামে কলে মূৰটি দাঙি
"শুনিছানে মিছ।
লগতে মোৰ 'ওৱাইফ' আছে
কামটো হব নীচ

সিটো কোঠাত 'ব্ৰাদাৰ' লক্ষ্মণ
আছে অকলে বহি
তালকেই যাই কৰাচোন 'ট্ৰাই'
লৈ মিচিকি হাঁহি।

বনলৈ আহিছে দাংবৰলা হৈ
'ছিষ্টাৰ-ইন্-ল' নাই,
তেওঁক যদি ভুলাব পাৰা
মই নধৰো দায়।

অৱাবতে আৰু মিছা আশা পালি
ইয়াত নেথাকা ৰখি
লাগে যদি মই হব পাৰিম
বেজেষ্টাৰিৰ সাথি।"

লক্ষ্মণৰ কাষলৈকো গল তই
চুচুক চামাক কৰি—
"দার্লিং লক্ষ্মণ! পাতা বিয়াখন"
মাতিলে লেন্ ধৰি।

সেই কথা শুনি খঙতে জ্বলি
লক্ষ্মণ ব্ৰহ্মচাৰী
এজাউৰি গালি শোধাই তাইক
দিলে দূৰ কৰি।

"ই কথাই আৰু কথা নহয়"
মনতে ভাবিলে ভাই,
"সীতাজনীৰ পৰাহে মোক
ইবোৰ আপদে পায়।"

হাও হাও কৰি সীতাক খাবলৈ
মুখ মেলি গল,
ভয়তে সীতাৰ 'ফিট্' হবৰ
উপক্রম হল।

তাকে দেখি বুলিলে শ্রীৰামে
চিঞৰ মাৰি বৰ—
"লক্ষ্মণ ব্রাদাৰ! কৰা প্রতিকাৰ
ধৰা ধেনু শৰ।"

তুৰন্তে লক্ষ্মণে ধনুর্ব্বাণ এৰিলে
নেমাৰিলে প্রাণ,
ছিষ্টাৰ শূর্পণখাৰ নিমিষতে
কাটিলে নাক কাণ।

ভয়তে তাই ডেডাউৰি পাৰি
পলাল বিচূর্ত্তি হৈ—
ওৰে বাটে তেজ পৰি পৰি
বলে বাওলী নৈ।

নাক গল, কাণ গল
গল তাইৰ মান,
হাবিতে হল 'চিভিল মেৰেজ'
দধা লক্ষ্মণৰ বাণ।

ৰামো থাকিল, সীতাও থাকিল
তাইৰো থাকিল প্ৰাণ,
কোনো জনমতে নাহিল কিন্তু
কটা নাক কাণ।

যেনে কুকুৰ তেনে টাঙোন্
হাতে হাতে পালে,
'মেইদ্ অব্' চিলোনৰ এই কুকৰ্ম্মই
লঙ্কা জ্বলাই দিলে।

হনুমানৰ বস্ত্ৰহৰণ

(১)

হনুমানৰ বস্ত্ৰহৰণৰ কথা
ৰামায়ণত নাই
মূল পুথিৰ সেই পাতখিলা
উয়ে পেলালে খাই।

(২)

হাফলুৰ পৰা ওলোৱা মুনিয়ে
চুনাই নেলেখি তাক
কাত্যায়নী প্ৰেছলৈ দিলে পঠিয়াই
মুগুনিলে কাৰো হাক।

(৩)

ভাৰত চৰ্কাৰৰ বেতাৰ বিভাগে
প্ৰচাৰ কৰিলে তাৰ
প্ৰেছৰ পৰা ওলোৱা মাত্ৰকে
লাগি গল তোলপাৰ।

(৪)

সিদিনাৰ পৰা হল ৰামায়ণ
বস্ত্ৰহৰণ হীন,
হনু-বংশধৰ হল দিগম্বৰ
ডালত কটায় দিন।

(৫)

শুনা এবে কও লুপুত কাহিনী
যদিও গুপুত অতি
পৱননন্দন বীৰ হনুমান
কিস্কিন্ধ্যাৰ সেনাপতি।

(৬)

মহা বলযুত শ্ৰীৰামৰ দূত
লঙ্কালৈ মাৰিলে জাপ,
একেটা জাপতে সাগৰ চেৰালে
পালেগৈ অশোকৰ ঢাপ।

(৭)

অপেস্বৰাবিলাকে ফুল বৰষিলে
আকাশীপথত ৰৈ—
দীঘল জাপৰ সেই যে ৰেকৰ্ড
বল চিৰস্থায়ী হৈ।

বস্ত্ৰহৰণৰ পূৰ্ব্বে হনুমান,

(৮)

হনুমন্তে বুলিলে সীতা গোঁসানীক
"নাই আৰু একো ভয়,
লঙ্কাত বাজিব ৰামৰ ডঙ্কা
নিশ্চয় বুলিলো মই।

(৯)

চকুপানী মচি আই তুমি মোক
দিয়া এটি জলপান
ৰামৰ কটকী তোমাৰ সেৱক
মই বীৰ হনুমান।

(১০)

যদিহে জননী! লাগিছে আমনি
নোখোজা চাবলৈ বাট,
এতিয়াই নিম পিঠি পাতি দিলো
উঠা মোৰ বোকোচাত।"

(১১)

সীতাই বুলিলে—"সাদৰী সোণাই!
নালাগে কৰিব কষ্ট
আহক গোঁসাই, ৰম বাট চাই
ৰক্ষকুল হক নষ্ট।

(১২)

লঙ্কাত এতিয়া যেছনিং চলিছে
ৰণৰ বতৰা পাই
জেলৰ মাজত তোমাক দিবলৈ
একোৱে একোটো নাই।

(১৩)

ওচৰতে আছে সৌ মধুবন
তাতে চেষ্টা কৰি চোৱা
গুচাই তোমাৰ পেটৰ পোৰণি
প্ৰভুৰ কাষলৈ যোৱা।"

(১৪)

লুভীয়া হনুৱে উঠি ততালিকে
সেই মধুবন পাই—
ঢুণ্ডা দুটা যেন দীঘল ঠেঙাটো
থই ললে সোলোকাই।

(১৫)

চৰিয়াৰ দৰে মূৰৰ হেট্‌টো
গছৰ তলত থৈ
"জয় হিন্দ" বুলি জাপ এটা মাৰি
যতে বিভত হৈ

(১৬)

উঠিল গছত   সুমালে মুখত
পকা পকা মধুফল
অশোক বনৰ জেল-দাৰোগাই
মুখ মেলি চাই ৰল।

(১৭)

ৰাক্ষসৰক্ষিত   মধুফলবোৰ
বনৰ বান্দৰে খালে,
ৰখীয়াবিলাকে ধৰ ধৰ কৰি
আটাহৃত গগন ফালে।

(১৮)

নেদেখি উপায় বস্ত্ৰখিনিকেই
গছৰ তলত পাই
ৰাক্ষসবিলাকে ললে ভাৰ বান্ধি
নহলে চাকৰি যায়।

(১৯)

ৰাক্ষস সভাত কৰিলে দাখিল
সেই কাপোৰৰ ভাৰ,
ৰাৱণে সুধিলে চকু ৰঙা কৰি—
"বস্ত্ৰ হৰণ কাৰ ?"

(২০)

ৰাক্ষসে বুলিলে—হাত যোৰ কৰি
"মলুৱা বান্দৰ আহি
মধুফল খাই টহিলং কৰিলে
গছৰ ডালত বহি ।

(২১)

তাৰ পিছৰ ঘটনা অতি সাধাৰণ
সকলো মানুহে জানে,
মেঘনাদৰ হাতত বন্দী হল হনু
নোৱাৰিলে ধৰিব আনে ।

(২২)

ৰাক্ষস জজৰ আদালত বহি
দিলে প্ৰাণদণ্ডৰ ৰায়—
"পুৰি পুৰি তাক মাৰিব লাগিব
মৰিও যেন শিক্ষা পায় ।"

(২৩)

দীঘল নেজত কাপোৰ মেৰিয়ালে
মেজি এটা যেন কৰি
গেলনে গেলনে পেট্ৰল ঢালিলে
দিলে জুইশলা মাৰি ।

(২৪)

ৰঙা জিভা মেলি জুই শিখাবোৰে
পালেগৈ মেঘৰ কাষ—
খিন্দাও খিটাও মাৰি হনুমানে
লঙ্কা কৰিলে নাশ।

(২৫)

সোণৰ লঙ্কা পুৰি ভস্ম হল
উঠিল প্ৰলয় গান—
নেজৰ অগনি মুখেৰে নুমাই
মুখপোৰা হনুমান।

(২৬)

হনুৰ সেই ঠেঙা টুপীযোৰ
নিলামৰ ব্যৱস্থা হল,
দলে দলে আহি ৰাক্ষস-মহাজন
দেখালে টকাৰ বল।

(২৭)

আছিল তেতিয়া লঙ্কাত বিজন
বিলাতৰ ৰাষ্ট্ৰদূত
তেওঁৰে নামত ডাক শেষ হল
গণি দিলে এশ নোট।

(২৮)

বিলাতলৈ তেওঁ সেই বস্ত্ৰখিনি
পঠালে পাৰ্চেল কৰি
ঠেঙা-টুপী পিন্ধা চাহাববিলাক
হ'ল যে সিদিন ধৰি।

(২৯)

চাহাবী সাজৰ মূল কিষ্কিন্ধ্যাত
বান্দৰীবিলাকে সজা
ৰাক্ষসে কৰিলে বস্ত্ৰহৰণ
চাহাবে লুটিলে মজা।

(৩০)

আজিও চাহাবে ফিতাহি মাৰিছে
হনুৰ বস্ত্ৰকে পাই—
পাশ্চাত্য সভ্যতাৰ জনক হনুৰ
জয়ধ্বনি দিয়া ভাই।

ওলটপালট

—এক—

এক আছিল বুঢ়াবুঢ়ী
নাছিল সিহঁতৰ লৰা-ছোৱালী
কথাই কথাই এদিন দুয়োৰো
লাগি গল বৰ হুৰাহুৰি।
বুঢ়াই কলে খিতাহি মাৰি—
"শুনিছনে হঞে ঘুগুলী বুঢ়ী!
সাদিনত তই যিমান কৰ
এদিনৰ মোৰ কাম?
মিছা কৈছো যদি আমুকা বুঢ়াৰ
সলাই থবি নাম।
বুঢ়ীও উঠিল দাং খাই—
উত্তৰ দিলে বুঢ়ালৈ চাই—
"বুঢ়ীৰ যহতে দুবেলা দুমুঠি
খাই আছ ভাত
এদিন মাখোন নহলে মই
চেলাই পেলাবি দাঁত।

কালিয়ে বাক পৰ্মাণ চাম
হালখন লৈ ময়েই যাম
তই হবি ঘৰৰ ঘৈণী
হাঁহ-পাৰবোৰ চাবি।

আছে মানে যত ঘৰৰ কাম
মনোযোগ দিবি।
লাগে যদি মোৰ ফটা মেখেলা
তাকো দিম তোক বুঢ়া ঘুগুলা!

গৰু খীৱাবি, ভাত ৰান্ধিবি
আৰু কাটিবি সূঁতা?
তেতিয়াহে তোক মই বুঢ়া
বুলিম বৰ মতা।”

—দুই—

পিছদিনাখন হল পুৰা
মুখত এখন মুমাই গুৰা
বুঢ়ী ওলাল পোন্ধ মাৰি,
কান্ধত নাঙল লৈ,
বুঢ়া থাকিল সেই দিনা
ঘৰৰ ঘৈণী হৈ।

প্ৰথমে গল গোহালি বুলি
হাতত লৈ কৰিয়া তুলি
গাখীৰ খীৰাই আছিল বুঢ়াই
কিন্তু হায় পাখৰী গাই,
অচিন-কাঠৰ ঠোৰা দেখি
উঠিল উচাপ খাই।

দিলে এটা লাঠী মাৰি
কৰিয়া গল দূৰত পৰি
বসতে বুঢ়াই নাম থৈ
ভিৰাই মাৰিলে লৰ,
উদং হৈ পাথৰী গৈ
সোমাল ভাথৰি-ঘৰ।

তেতিয়াও গৰালতে আছিল হাঁহ
বন্ধা আছিল পাৰৰ বাহ
পানীপোৱাত লগা চাল
চাপৰ গৰাল-ঘৰ,
ওপৰচকুৱা বুঢ়াই গৈ
খুন্দা খালে বৰ।

তেজ ওলাল কপাল ফুটি
ভালদৰে বুঢ়াই পালে জুতি
ধান-খোৱা পাখৰীক খেদি
খং উঠিল বৰ,
"হু পাখৰী! হু" বুলি
হুনাই ধৰিলে লৰ।

পাখৰী গাই কমনে তাই
লৰিব ধৰিলে বুঢ়ালৈ চাই
নগুৰনাগতি হল বুঢ়া
পাছে পাছে লৰি,
হাঁহে মাতে—পেক্ পেক্
পাৰই লাক্-পা-কুৰ কুৰ কৰি।

সেই দিনা সুঠিল ভাতৰ চৰু
কৰিয়াৰ গাখীৰ পেলালে গৰু
যঁতৰতে ৰল ইনাইবিনাই
আধাকটা পাঞ্জী—
বুঢ়ীক নাপাই উঘা-চেৰেকি
চুকতে ভেকুৰে আজি।

—তিনি—

বুঢ়ীও আছিল হালৰ পৰা
দুখে-ভাগৰে হৈ আধামৰা
ভায়ো পালে কচুপালি
মুখেৰে নোলায় মাত,
ঘটিয়ে ঘটিয়ে পানী খাইহে
তত আহিল গাত।

বুঢ়াই কলে হাত যুৰি—
"অ' মোৰ বুঢ়ী পাণেশ্বৰী!
সঁচাকৈয়ে তই ঘৰৰ ধৈণী
ঘৰৰ লখিমী মোৰ,
মূৰৰ চুলিৰ সমান হৈ
আয়ুস বাঢ়ক তোৰ।

শপত খাই কলো হঞ !
তোৰ ভাগ আৰু নধৰো মই
তোৰ কামো নহয় ঢিলা
প্ৰমাণ মাথোন চালো,
নলগা জেওাত লগাৰ ফল
হাতে হাতে পালো।

বুঢ়ীয়ে বোলে—"লাপুং বুঢ়া !
মিছা কলে খাওঁ তোৰে মূৰা
হাল বোৱা নহয় তিৰীৰ কাম
মতাৰ ৰন্ধা-বঢ়া,
বুজিলো দুয়ো দুইৰো দুখ
ভালদৰে আজিৰ পৰা।

বুঢ়াই-বোলে—"আহ তেনে বুঢ়ী।
নাচন মাৰো ঘূৰি ঘূৰি
খিলি খাই মিলি যাওঁ
দুয়ো হাতত ধৰি—
এই পঁজাৰ ময়ে ৰজা,
তয়ে পটেশ্বৰী।

ভদাই-পগলা

গুৱাহাটী নগৰত ভদাই পগলাক
নজনা কোনো নাই,
অকমানিহঁতে নাম শুনিলেই
ভয়তে টোপনি যায়।

কোনেও নাজানে আঁতিগুৰি তাৰ
ক'তেবা আচল ঘৰ,
কিনো বিৰাগত হল আজি এনে
জটাধাৰী দিগম্বৰ।

মুকলি আকাশ মুকলি বতাহ
ললে লগৰীয়া কৰি—
বিৰিং বাৰাং বকি অকলে অকলে
বাটে বাটে ফুৰে ঘূৰি।

আকালো নাই ভৰালো নাই
নাই তাৰ ঘৰ-বাৰী,

বাটৰ ঢেকুৰাই মাতে সখি বুলি
ভুক ভুক শব্দ কৰি।

কেতিয়াবা আহি দুৱাৰমুখত
এমুঠি চাউল মাগে ;
কেতিয়াবা পুনু খোজে গহীনাই
—গিৰিহঁত! পইচা লাগে।

দিয়ে যদি নিয়ে নিদিলেও নাই
ততালিকে আঁতৰি যায়,
অকমানিহতে ভদাই আহিলে
ভয়ো কৰে, ভালো পায়।

বতাহৰ লগত নাচে পাক মাৰি
কৰি তাক ধিনা ধিন্—
ৰদত শুকাই বৰষুণত তিতি
সুখেৰে কটায় দিন।

মনতেই পাঙে মনতেই ভাঙে
লুটি দুনিয়াৰ মজা,
ভদাই পগলাই ভাবে মনে মনে
সিয়ে দুনিয়াৰ ৰজা।

অকমানিহতৰ ভৰালী কোঠাত

বিজুৰ উরুকা ৰাতি

পাচিত ৰহি পিঠাবোৰে

আছিল কথা পাতি।

চুঙা পিঠাই মাতিলে ঘপৰাই

"খোলাচাপৰীয়া ৰাই!

দেশৰ কথা, দহৰ কথা

শুনিছনে নাই?

এই দেশত আৰু বেছি দিন

নাই আমাৰ ভাত"

"কিয় কৱ তেনে দুখলগা কথা?"

সুতুলীয়ে দিলে মাত

ফেনি পিঠায়ে দিলে উত্তৰ
ফেন উলিয়াই—
"হওতে আমাৰ চুঙা বোপাই
মিছা কোৱা নাই।

আজিকালি আৰু অক'মানিয়ে
নাপায় আমাক চিনি,
লুচি লাগে, বিচকুট লাগে,
লাগে চাহপানী।

টপাটপ ৰসৰ গোল্লা
মুখত সুমাব পাই
লাৰু পিঠাবোৰক হায়
ঘিণৰ চকুৰে চায়।

অকমানিৰ বাইদেৱেকহঁতো
হল বৰ চালাক,
ইংৰাজী স্কুলত পঢ়াবে পৰা
দিলে আমাক তালাক।

বিহুৰ সভাত আজিকালি
প্ৰদৰ্শনী হয়,

আমাক পিঠিত লেবেল্ মাৰি
সজাইপৰাই থয় ।

অকমানিয়ে সোধে মাকক—
এইবোৰক কি কয় ?"
মাকে কয়— "গাঁৱলীয়া বস্তু
(খালে) পেটৰ অসুখ হয় ।"

ফেনি পিঠাৰ কথা শুনি
তিলপিঠা তিলেশ্বৰী,
চকুপানী টুকি কবলৈ ধৰিলে—
"লগত মোৰ ঘিলাধাৰী ।

সিবাৰ বিহুত হাকিমৰ ঘৰত
আবেলি পৰত হায়—
মেজৰ ওপৰত বিলাতী থালত
পাইছিলো আমি ঠাই ।

মুখলৈ কোনেও নিনিলে আমাক
কাষলৈ দিলে ঠেলি,
বঙালনী জিলাপীজনীক হলে
ললে হাতত তুলি ।

কাষতে আছিল চিৰাৰ বাতি
সখী এঠাদৈ,
পানী লাগিছে বুলি তাকো
দিলে দূৰত থৈ।

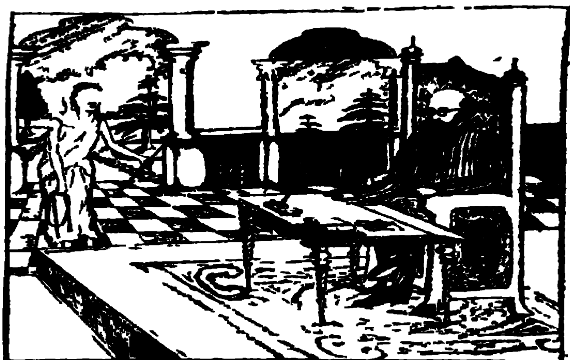
কেক্‌বোৰক হলে দিলে মুখত
টপৰ টপৰ চুমা;
খোৱাৰ শেষত দিলে আমাক
নদমাত জমা।

পিঠাৰ এই ঘোৰ অপমান
তালৈ কোনে কৰে কাণ,
এইদৰে হলে আমি বেছি দিন
জীয়াই থকাই টান।"

ৰান্ধনি ঘৰত এনেতে এটা
সোমাল পিঠাচোৰ—
ভয়তে পিঠাই টাপ মাৰিলে
মেলৰ নপৰিল ওৰ।

—x—

ভোবোলা পো

জকাইচুকৰ জেতুকী বাই
লৰা-ছোৱালী কোনোৱে নাই
দটায়া ভোবোলা একেটি পঠা
সেয়েহে বাইৰ আছিল লেঠা ।

মাঘবিহুৰ উৰুকাৰ ৰাতি
মেজিঘৰত ভোজ পাতি —
ধোদৰ আলিৰ ডেকাৰ দল
ভোবোলা খোৱাৰ বিচাৰে ছল ।

হাতত নাছিল ফুটা-কড়ি
আনিব ভোবোলা বুধি কৰি
ধিতিঙা বৰাই লৈছিল গাত
লগালে বুঢ়ীক সাদৰী মাতঃ—

"শুনিছনে বাই ! পঠাটো দিলে
পুতেৰ এটা যে হাতত‍ে মিলে !
মায়ঙৰ পৰা আহিছে বেজ
মানুহৰো পাৰে গজাব নেজ !

ছাগলীটো দিব-মানুহ কৰি
সেয়েহে মই আহিছো লৰি।"

বুঢ়ীয়ে বোলে—"হয়নে সোণ !
তই মোৰ ধিতিঙানে কোন ?

এতিয়াই মোৰ পঠাটো নে
লৰা আনি মোক কোচত দে।"

আকৰী বুঢ়ীয়ে ভাবিলে সঁচা
ধিতিঙা লৰাই নকয় মিছা।

মায়ঙৰ বেজ বিখ্যাত বৰ
পঠাক দিয়াব কথা মানুহৰ।

টেঙৰ ধিতিঙা উঠি গিৰিসাই
বুঢ়ীৰ ভোবোলা নিলে উলিয়াই।

লুইতৰ বালিত খালে লগ-ভাত
ভোবোলাৰ মণ্ডহ আছিল তাত ।

*　　　*

এদিন, দুদিন, এমাহ গল
জেতুকী বুঢ়ীৰ চিন্তাহে হল ।
সুধিলে খিতিঙাক লগ পাই—
“পঠাৰ দেখোন বাতৰি নাই ?”

খিতিঙাই বোলে—“শুনচো বাই !
তোৰ মান ভাগ্য কাৰো নাই ।
জজ কাছাৰীলৈ কালি তই যাবি
ভোবোলা পুতেৰক খিতাতে পাবি ।

নিজ চকুৰে মই আহিছো চাই
বিচাৰ সোধে তোৰ ভোবোলাই ।
পুতেৰৰ যেতিয়া পৰিব চকু
আই বুলি তোৰ জুৰাব বুকু ।”

*　　　*

খিতিঙাৰ কথা বুঢ়ীয়ে শুনি
সঁচা বুলি তাকে মনতে গুণি

পিছ দিনা গই জজ কাছাৰীত
এঘাৰ বজাতে হল উপস্থিত ।
হাতত এছাৰি দৰখ লৈ
থিয় দি এচুকে থাকিল বৈ ।
দড়ীয়া জজ লম লম দাড়ি
সুধিছে গোচৰ আটাহ পাৰি ।

বুঢ়ীয়ে ভাবে—ইয়ে মোৰ পো,
চকুৰে বলে আনন্দ লো ।
জজেও বুঢ়ীলৈ কৰিছে মন,
কিয়নো বুঢ়ীয়ে হাঁহে অকাৰণ ।

গধূলি বেলিকা শোধ শেষ কৰি
মাতিলে জজে—"আইচোন বুঢ়ী !
সকলো দেখোন গল ঘৰ বুলি
তই বাৰু কিয় অকলে বলি ?
হাতত দৰখ চেকনি লই
মোৰ ফালে চাই হাঁহ কিয় তই ?"

বুঢ়ীয়ে বুলিলে—"কালিৰ ছলি,
জজ চাহাব যদিও হলি।
আছিলি মোৰ ভোবোলা পঠা
পাহৰিলি তই কিয় সেই কথা ?

লম লম দাড়ি চিনিছো মই
ভোবোলা পো মোৰ নিশ্চয় হয়।
মায়ণ্ডৰ বেজে ছাগলী গুচাই
মানুহ কৰিলে অ' মোৰ সোণাই !

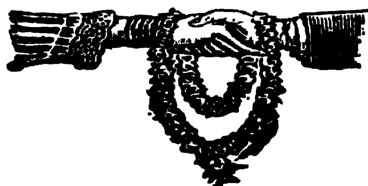
কাম কৰা তোৰ যদি শেষ হল
বুঢ়ী আয়েৰৰ ঘৰলৈ বল।"

শুনি জজে এই কথা আচৰিত
বুজিলে বুঢ়ী পৰিছে ফাকটিত।

আজলী বুঢ়ীয়ে পোন ভাবে চালে
কোনোবাই ঠগি ছাগলী খালে।
নকলে বুঢ়ীক মনৰ কথা
অবাৰতে আৰু বাঢ়িব লেঠা।

গুপুত কাহিনী বুঢ়ীয়ে জনা
আনক কৰলৈ কৰিলে মানা।
দহ টকা ৰূপ বুঢ়ীক দিলে
মাজে মাজে আৰু নিবহি কলে।

বুঢ়ীয়ে বুলিলে—“সেয়েই হক
ভোবোলা পোৰ সুখ্যাতি ৰক।”
পোৰ আৰ্জ্জন হাততে পাই
উলাহতে নাচে জেতুকী বাই।

রজা হোবার মজা

অযোধ্যাত তেতিয়া রামচন্দ্র রজা
সীতা মহারাণী
দুর্মুখ ধোবাই কাপোর ধুইছিল
গঙ্গা নদীর পানী।

এদিন ৰাতি — কুকুৰবোৰে
লগালে বৰ কোঢাল-
চুৰাপাত চেলেকা — শিয়াল এটা
ধোৱাৰ ঘৰত সোমাল

চোতালত আছিল — [illegible]
নীলৰ পানীৰে পুৰ—
ভৰানৰা চিঙি — [illegible]
তাতে মাৰিলে নৰ।

জুকলি-জুপুৰি — [illegible]
হল নীলবৰণীয়া
সেই বেশেৰেই — [illegible]
পিছ দিনাখন পুৱা

নাল বণ কায — [illegible] যায
পলাল জন্তুবোৰ.
শিয়ালে বঙত — ভাবিলে মনত
সোণালী সুযোগ মোৰ।

"একো ভয় নাই" — কলে গহীনকৈ
সকলোবোৰকে মাতি
"শ্ৰীৰামচন্দ্ৰই — পঠিয়ালে মোক
জন্তুৰ ৰজা পাতি।

আজিৰ পৰা এই অৰণ্যৰ
ময়েই হলো বজা
সুখে-শান্তিৰে থাকাহঁক সন্ধে
সত বনৰীয়া প্ৰজা।

সিংহক পাতিলো থাই সেনাপতি
মহামন্ত্ৰী হল হাতী,
নোৱাৰে মাখোন থাকিব ৰাজ্যত
দুষ্ট শিয়াল জাতি।”

সিদিনাৰে পৰা সেই অৰণ্যৰ
নতুন ৰজা হল,
খেদা খাই মাথোঁ শিয়ালবোৰহে
অাঁতৰ হৈ গল।

সেনাপতিয়ে পশু মাৰি আনি
ৰজাৰ আগত থয়,
ৰজাৰ ভোজন হলে সমাপন
আনবোৰে আহি লয়।

এইদৰে দিন গই আছে লীন
এদিনাখন তুপৰীয়া—
ৰাজপীৰাত উঠি বহি আছে সেই
ৰজা নীলবৰণীয়া।

হোৱা হোৱা হোৱা ডাককৰা শিয়ালে
লগালে যেতিয়া ৰাগ—
জ্ঞাতিৰ বণ্ডৰ মহাৰাজেও
লৰলৈ খুজিলে ভাগ।

নিজকে পাহৰি হোৱা হোৱা বুলি
ধৰিলে ঐকতান—
ঢেকীয়াপতীয়াই উঠিল গুজৰি
—"ঠাঁক মোৰ অপমান।"

[illegible] শিয়ালে সগিলে আমাক"
[illegible] সিংহই কলে—
কেচা ভেকু খাই পেট উলিয়াই
ৰড কি মজা পালে।

বান্দৰৰ বিচাৰ

সোণটিৰ মাকে . পিঠা ভাজিছিল
নগদ ডুকুৰিখন,
থৰাহি এটাত ঢাকি-ঢুকি থই
কৰিছিল বাহী বন।

আছিল দুজনী চুৰুণী মেকুৰী
সোণটিৰ পোহনীয়া,
ভেগ চাই আহি পিঠা এখনিকে
কৰি ললে সিঙ্কলীয়া।

পিঠা লই দুয়ো গল ৰংমনে
পালেগৈ বাৰীৰ ঢাপ,
তাতৰতে দেখি মলুৱা বান্দৰে
মাৰিলে দীঘল জাপ।

মেও মেও কৰি কলে মেকুৰীয়ে
—"হনুমন্ত ডাঙৰীয়া!
নামি আহি তুমি এই পিঠাখনি
আমাক ভগাই দিয়া।"

হনুমানে বুলিলে— "কোনো কথা নাই
তজুঁৰে জুখিম পিঠা,
সমানে দুয়োকো দিম ভাগ বাতি
তোমালোকে পাবি মিঠা।

নামি আহি হনু পিঠাখনি সেই
ভাঙিলে দুফাল কৰি –
এফাল ডাঙৰ আনফাল সৰু
দেখা পালে তজু ধৰি।

ডাঙৰ ফালৰ কোনোবা ঠাই
পুনৰ কামিলে জোখ,
আকৌ দোখালে হল অসমান
তনাই ভৰালে মুখ।

হদাৰে হনুমানে কামুৰি কামুৰি
পিঠাৰ পেলালে শেষ,
সাক্ষী থকাকণো মুখত সুমাই
ধৰিলে গম্ভীৰ বেশ।

মেকুৰীলৈ চাই বুলিলে বান্দৰে
গছৰ ডালৰ পৰা—
"শেষ পিঠাখিনি ললো মৰুণি
বহু পৰ বিচাৰ কৰা।'

কাণ্ড দেখি মেকুৰী কান্দিলে ফেকুৰি
লাভে-মূলে সকলো গল
নিজৰ ঘৰত পৰক সুমাই
বিচাৰক পতাৰ ফল।

গাধৰ আশা

[illegible] মহিম দুটা গাধ ঘোৰা
দুয়োটা আছিল ভাই,
বহিনেক দিলে চাৰ্কাচৰালাই
শকত গাৰত পাই।

[illegible] ধোবাৰ ঘৰত
কাইলৈকো নকৰে ভয়—
[illegible] নিচিনা সদায়
কাপোৰৰ বোজাকে বয়।

নছৰ দিনৰ পিছৰ ঘটনা
আহিল চাৰ্কাচ দল,
হাতী, ঘোৰা, বাঘ লগত আনিলে
পালোৱান বীৰবল।

দুয়োটা গাধৰ দেখাদেখি [illegible]
বহু দিনৰ পিছত
[illegible] নাপাই চাৰ্কাচৰ গাধৰ
ভাল লাগিল হাড়ত।

তাকে দেখা পাই ধোবাৰ গাধই
দুখেৰে লগালে মাত—
"কিয় তোৰ ভাই এনে দশা হায়
মঙহ নেদেখো গাত ?"

চাকোচৰ গাধই কান্দ ভাঙি মাৰি
মুখত গহীন ভাব,
"লেবেলা যদিও তথাপি ককাই
ভৰিষ্যতে মোৰ আশা।

শুনচোন বাক মোৰ বিৱৰণ
লোকৰ গোলাম মই,
তথাপি সদায় কৰো আশা পাই
মনত উলাহ লই

চাকাচৰ দলত পৰমা সুন্দৰী
যমনী এজনী আছে,
অপেশ্বৰী ভাই তাৰেই আগাই
নিতউ গদলি নাচে।

সেই যে নাচনী লাৱনী যেমনী
উঠিলে তাৰত মই
তেতিয়া ককাই কলগৈ আহি
ধয় মোক খিয়কই।

মেনেজাৰ চাহাবে কয় মেমনীক
—"যদিহে পিচলে ভৰি,
এই গাধটোৰে বিয়া দিম তোক
বুলিলো নিশ্চয় কৰি।"

সেয়েহে ককাই আছো বাট চাই
কপহী কেতিয়া পৰে,
পৰিলেই সৰি কপাল ফুলিব
বিয়া হব মেমনীৰে।

শুকাই-খীণাই লেৰেলা-চেপেটা
তথাপি বেজাৰ নাই
ভৱিষ্যৎ আশা কোনে এৰি দিব
হয় কি নহয় ভাই ?

তাকে আজি মই এৰি দিব পাৰো
যদিও সোদৰ ভাই,
তথাপি কদাপি মেমনীৰ আশা
এৰিবৰ হেতু নাই।"

ককায়েকে বোলে— "নহয় সি কথা
শুনি ভোল গলো মই,
সেই মেমনীক মৰেহে বৰিম
নেপাব নিশ্চয় তই।

চাকাচৰ দলতে গোলামি খাটিম
সেহাকো কৰিম পানী,
সৰি পৰিলেই ধৰিম মেমনী
ৰূপহী বিলাতী ৰাণী।"

শুনি এই কথা ভায়েক গাধই
খিয় কৰে চুলি-দাড়ি,
বেবনিত হুয়ো আকাশ কঁপালে
খঙতে আটাহ পাৰি।

এচৰতে থকা   ৰিং-মাষ্টৰেও
আছিল বিৰক্ত হৈ—
ছয়োৰো পিঠিত   দিলে ম্বাধ-মাৰ
দীঘল চাবুক লৈ।

সেই মাৰতেই   ছয়োটা গাধই
দেখিলে বাপেকৰ বিয়া,
তথাপি দেখোন   মেমনীৰ আশা
হিয়া জুৰ কৰি নিয়া।

আজিও গাধই   আছে আশা পালি
মেমনীয়ে তাৰত নাচে,
চাকাচৰালাত   গাধৰ পিঠিত
উত্তম-মধ্যম যাচে।

মেকুৰীৰ তীৰ্থযাত্ৰা

“বায়নৰ ঘৰৰ বগা মেকুৰী
তীৰ্থ কৰিবলৈ যায়”
‘অসমীয়া’ কাকতত [illegible]লাল ভাননা
জুৰি এহালিচা ঠাই।

“শুনা হে বাইজ! অসমনিবাসী
এন্দুৰ নিগনি ভাই।
বুজিব পাৰিছো অসাৰ সংসাৰ
ইয়াত সকাম নাই।

এন্দুৰ নিগনি আছা যত প্ৰাণী
এজন আমাৰ পিতা,
অত দিনে মোৰ জীৱহত্যা কৰি
জীৱন লাগিছে তিতা।

বামুনৰ ঘৰত গায়নৰ কাষত
পাপতে কটালো দিন,
দাঁতো সৰিল চুলিও পকিল
বল-শক্তি হল হীন।

সেইবাবে আজি বুঢ়া বয়সতো
তীৰ্থ লৈ মেলিছো মন,
গঙ্গা-স্নান কৰি প্ৰাণী-হত্যা পাপ
কৰিব খুজিছো চন।

ভণ্ডা সকলোটি যাওঁ লগেভাগে
সংসাৰ-বিৰাগী জীৱ!
দিন-বাৰ চাই ওলাওঁ সৱাই
আকনো পলম কিয়?"

গায়ন বোন্দাৰ বিজ্ঞাপন পঢ়ি
এন্দুৰ নিগনি দল,
জাকে জাকে আহি মিলিল সৱাই
বিচাৰি তীৰ্থৰ ফল।

এন্দুৰ নিগনি চিকা ভালপালিয়া
সৱাকো লাগে পুণ্য,

লগেছি সৱাই বোন্দাত শৰণ
জীৱন মানিলে ধন্য।

সকলোকে লই ওলাল গায়ন
শ্ৰীশ্ৰীবোন্দা মহাৰাজ,
ডিঙিত কদ্ৰাক্ষ হাতত কমণ্ডলু
গাত গেৰুৱা সাজ।

দিনৰে দিনটো বাটকুৰি বাই
দলে-বলে থাকে গৈ—
যতে হয় ৰাতি তাতে সকলোটি
শুই পৰে কাতি হৈ।

আন্ধাৰত তাতে বোন্দা মহাৰাজে
ৰাতিৰ ভোজন লয়,
এগণ্ডা এন্দুৰ এগণ্ডা নিগনি
পেটত সুমাই থয়।

এতিয়া বোন্দাই চিকাৰ বিচাৰি
নেলাগে কৰিব শ্ৰম,
নেলাগে পালিব আঁউসী একাদশী
চিকাৰো নহয় কম।

দিনত সন্ন্যাসী ৰাতি গৃহবাসী
অঘোৰ বাবাজী হৈ—
মেঙ মেঙ কৰি গৈ আছে মেকুৰী
তীৰ্থৰ বাটকে লৈ।

ভকত ভকতনী এন্দুৰ নিগনি
হৈ বস্ত লটিঘটি—
মায়া-বজাৰৰ ফাকটিত পৰি
দিনে দিনে গৈছে টুটি।

দহটি বাৰৰি বলগৈ যতিয়া
হঁহিয়া এদিন ৰাতি
নিগনি একজনীক সন্যাসীয়ে নিলে
লাহেকৈ কাষলৈ মাতি।

এন্দুৰ এটাই সুধিলে গম পাই
"ভকতনী কৈহলৈ গল?"
বোন্দাই বুলিলে— "আই ভকতনীৰ
তাৰ নাম লবৰে হল।
চাল খোকা যদি আঁতা কাষ চাপি
মুখৰ ভিতৰত মোৰ—
তাৰ পকতৰ এইটিয়ে পথ
পাবলৈ বৈকুণ্ঠপুৰ।"

বৈকুণ্ঠৰ দুৱাৰ দেখিয়ে সৱাৰ
চুলিৰ আগে জীৱ গল,
বাকী থকাখিনি ভকত ভকতনী
দূৰতে বিদূৰ হল।
বোন্দা-মহাৰাজো আহিল উলটি
তীৰ্থ-যাত্ৰা কৰি শেষ,
বায়নৰ ঘৰত দিলে পুছ্‌ বাগা
"আ' মোৰ আপোনাৰ দেশ"।

—:*:—

এন্দুৰৰ পাৰ্লেমেণ্ট

এন্দুৰৰ মহা পাৰ্লেমেণ্ট
দলদোপ হেন্দোলদোপ—
গোটেই অসমৰ আহিছে মেম্বৰ
প্ৰতি জনে অপৰূপ।

তেজপুৰৰ গণেশঘাটৰ
মহেশৰাম মহাজন
তেওঁৰেই ভঁৰাল তলত
মহাসভাৰ আয়োজন।

ৰৰপেটাম ৰৰপেট
বুঢা এন্দুৰ সভাপতি
ৰাইজৰ সেৱাৰ বাহিৰে
নাই যাৰ অন্যগতি।

ৰাণ ষ্টেজৰ 'গ্ৰীন্ ৰুম'ৰ
চাঙৰ তলত থকা
কেজনীমান মিছ এন্দুৰ
গান-বাজনাত পকা।

জয়জয়তে গালে সিহঁতে
ইংৰাজী সুৰৰ গান
গানৰ অন্তত সভাপতিক
কৰিলে মাল্যদান।

বুঢা এন্দুৰে কৰলৈ ধৰিলে
মুখত এটা চুঙা লৈ—
'গুনক গুনক' উঠিল শব্দ
'জয় সভাপতিৰ জয়।'

জয়ৰোলত সভাপতিৰ
ৰজিত ৰজিত গা—
কপালতে তুলি নিজহুঁখোৰ
ভাবে—'মোটেই তা'।

"সদৌ অসমৰ কম্রেডবর্গ।
ভৱিষ্যৎ অন্ধকাৰ
ভৰিলে দেশ, মৰিলে স্বর্গ
আলোচনা হব তাৰ।

প্রথমতে খলো গণেশৰ নামত
এই পুৰিয়া সেন্দুৰ,
তাৰ পিছত কেন্দুগুৰিৰ
পেন্দুকণা এন্দুৰ

বেলটত উঠা প্রথম প্রস্তাৱ
তেৱেঁ শুনাব গাই"
সমজুৱাই সমর্থিলে
হাত চাপৰি বাই।

পেন্দুকণাই থিয় হৈ কলে—
"ভাটিৰ ফালে আকাল,
নদী-নলা বিল-খাল তাৰ
সকলোবোৰ শুকাল।

আমাৰ দেশৰ ধান-চাউল
যাব তালৈ চালান
এই সুযোগতে ব্লেক মার্কেটত
উঠিব বহুত দালান।

ৰাতাৰাতি ভাগৰাতি
হব বহু লাখপতি
ডাঙৰ ডাঙৰ অফিছাৰ
মহাজন মন্দমতি।

মৰাণেহে হব আমাৰ গতি
চোৰাং-বজাৰৰ ৰাজ"
সমজুৱাই দিলে গিৰ্জ্জনি মাৰি
"লাজ—লাজ—লাজ"।

"আৰু শুনা" পেন্দুৱে কলে—
"মানুহৰ অবিচাৰ
সিহঁতৰ বাবে ৰেছনিং হব
আমাৰ হব হাহাকাৰ।

শূন্য হব ধান-চাউল
শূন্য হব ভঁৰাল-ঘৰ,
আমাৰ কথা নেভাবে কোনেও
কিনো হব এন্দুৰৰ ?

সেইবাবে মই দিওঁ প্ৰস্তাপ
এন্দুৰৰ ডেপুটেশ্যান
বৰদলৈ মন্ত্ৰীসভাত
দিব লাগে আবেদন।"

শুনি এই আবেদনৰ কথা
কলে এন্দুৰ তিখৰৰাম, —
"আজি ১৯৪৯ চন
আবেদনৰ নাই কাম।

গণেশবাহন এন্দুৰ আমি
স্বাধীন আমাৰ প্ৰাণ
যুক্ত দিম মানুহৰ লগত
কদম কদম গাই গান

ৰণৰ নামত ভয় পোৱা
বুঢ়া এন্দুৰবোৰে
ডেকাৰ হাতত দি ৰাজ্যভাৰ
বিদায় লব পাৰে।"

লাজ পাই বুঢ়া এন্দুৰ জাকে
তিখৰৰ কথা শুনি
যুদ্ধৰ বাবে দিলে থিয়
ককালত টঙালি টানি।

"ইমান সাহ ডেকা দলৰ
বুঢ়াক কৰে অপমান?"
"ধৰ ধৰ মাৰ মাৰ" বুলি
তৰুণবো অভিযান।

বুঢ়া জাগিল, বুঢ়ী জাগিল
জাগিল ডেকাৰ দল
অনেকতে চলি যগৰ
কুৰুক্ষেত্ৰ হল।

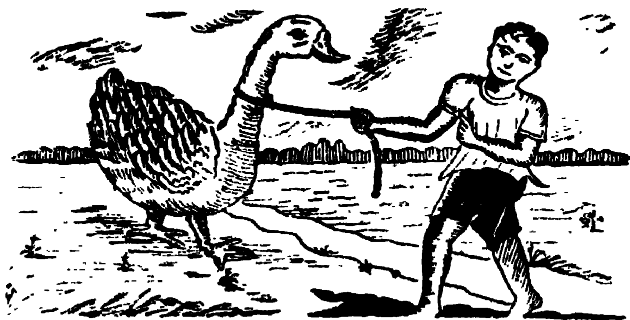
সভাপতি হল নগুৰনাগতি
অৰ্থৰ অন্তৰ বুলি
কণৰ ৰাগীত কৰুণ তৰুণী
নাচে বাহু তুলি।

হল সংযতে সেই সভাত
বান্দা এক উপস্থিত
সম্পাদিক পেটত সুমালে
মেণ্ড-মাতে হৰষিত।

ভনাবোৰ এন্দুৰে গাতত সোমাই
ধৰিলে মৰ ভেশ,
ৰসা-ৰাগিণীত সামৰণি-গীত
পাৰ্লেমেণ্ট হল শেষ।

বুবুলৰ ৰাজহাঁহ

বুবুলৰ এজনী ৰাজহাঁহ আছিল
যোৰ পুখুৰীত চৰে
সেইজনী হাঁহে নিতউ একোটা
সোণৰ কণীকে পাৰে।

কণীবোৰ পাই বুবুলে নিতউ
আলাসত পাতে চাং
সেইবোৰ বেচি মটৰ কিনিব
মনতে পাতিছে পাং।

নেলাগে পঢ়িব কষ্ট কৰিব
নিজেই সকলো হব—

নিতউ গধূলি মটৰত উঠি
চিনেমা চাবলৈ যাব।
কিন্তু এটা কথা সেয়ে মাথোঁ লেঠা
দিনে মাত্র এটা কণী
গোটাই থাকোতে যাব বহু দিন
কেতিয়ানো হব ধনী।

ভাবিলে বুবুলে আৰু কত দিন
বাট চাম আশা পালি
হাঁহজনী মাৰি আছে যত কণী
উলিয়াম পেট ফালি।

ইদৰে মনত দুষ্ট বুদ্ধি সাজি
বাৰীৰ চুকত গই
বুবুলে এদিন হাঁহজনী মাৰি
খোজে ধনী হবলই।

কিন্তু ইকি হায় কণী দেখোঁ নাই
ভৰা কথা মিছা হল
ফেকুৰি ফেকুৰি কান্দিলে বুবুলে
'মোৰ হাঁহজনী গল'।

দাতাই দিলেও বিধতাই নিদিয়ে
মাকে দেখি বিচূৰ্ত্তি হল
বুবুলৰ পিঠিত ঔ টেঙ্গা সৰিল
দুষ্টালিৰ প্রতিফল।

কাবুলৰ কুকুৰ

কাবুলৰ এটা কুকুৰ আছিল
বাহাদুৰ তাৰ নাম
অতিকে লুতুৰা আছিল বপুৰা
চুৱাপাত চেলেকা কাম।

ইঘৰ সিঘৰ কৰি বহু ঘৰ
কত আছে হাড়-মূৰ
বিচাৰি এদিন পুৱাতে ওলাই
গল সেই বাহাদুৰ।

জোনাকীহঁতৰ চুৱাপাতনিত
মাংস এটুকুৰা পাই

ভাবিলে মনতে 'বহালো বাপেকে
আজি মোক কোনে পায়।'

তভালিকে সেই মঙহ খুতুৰা
মুখেৰে কামুৰি লৈ
ৰৰমুৰা হই আহে বাহাদুৰ
ৰণত বিজয়ী হৈ।

জিৰ জিৰ কৰি ভৰলুৰ পানী
আছিল বাটত বই
তাৰ ওপৰেদি বীৰ বাহাদুৰ
যাব খোজে পাৰ হই।

অলপ যাওতে পৰিল চকুত
এবুকুৰা পানী পাই
আৰু এটা তাৰ গিয়াতি কুকুৰ
পানীৰ তলেদি যায়।

তাৰো যে মুখত মাংস এখুতুৰা
আছিল কামুৰি ধৰা
ভাবে বাহাদুৰ খকুৱা কুকুৰ
আহি পালে কৰ পৰা।

'তাক কিয় দিও মরে কাঢ়ি লও
গুচাও পেটৰ ভোক,

ভাবিলে মনতে ভুকিলে জগতে
মুখ মেলি—'ভুক ভুক'।

মুখ মেলোতেই মঙহ খুতুৰা
পৰিল টপৰ কৰি—
পৰিল পানীত হেৰাল মাণিক
আক জানো পাব পাৰি।

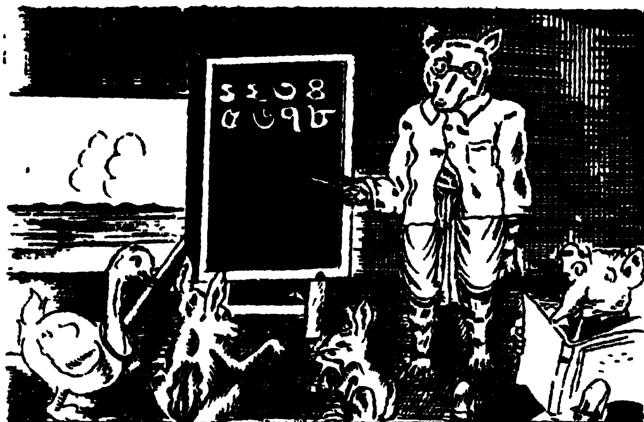
গাৰ ছায়াটোকে পানীত দেখা পাই
ঠগ খালে বাহাদুৰ
নেপালে লোকৰ হেৰাল নিজৰ
ধৰিলে বিননি সুৰ।

জানিবা নিশ্চয় অতি লোভ কৰা
নহয় জ্ঞানীৰ কাম,
লোকৰ বাহানি নলবা কাহানি
এনেকুৱা পৰিণাম।

লটপট জিভা ৰাখিবা চম্ভালি
নহলে বিপদ হব,
কুকুৰৰ দৰে কান্দিব লাগিব
লাভে-মূলে সকলো যাব।

——×——

শিয়াল পণ্ডিত

শিয়াল পণ্ডিতৰ পঢ়াশালি
জনশিক্ষা অভিযান —
জন্তুৰ ৰাজ্যত খলক লাগিল
নিৰক্ষৰক শিক্ষা দান।

হাতী ঘোঁৰা বাঘ ভালুক
আছিল যিমান জন্তুমানে
সকলোৰে পোৱালি দিলে
নিজে আহি জনে জনে।

উজনি-নামনি যতেক বননি
সকলোৱে পালে গম,
বহুত জন্তু স্বাক্ষৰ হল
শিয়াল-পণ্ডিত নহয় কম

অশ্বক্লান্তত আছিল এক
ভেৰাকান্ত ঘৰিয়াল
সাতোটা তাৰ লৰা ছোৱালী
বৰ ডাঙৰ পৰিয়াল।

এদিন সেই ভেৰাকান্তই
লগত সাতোট পোৱালি লৈ
বৌ-চিতলৰ ভাৰ এখনেৰে
পঢ়াশালিত গলাগৈ।

হোৱা হোৱা শব্দ কৰি
শিয়াল পণ্ডিতে দিছিল পাঠ—
"এক দুই তিনি চাৰি
পাঁচ ছয় সাত আঠ।"

নানান জাতিৰ ছাত্ৰবোৰে
লগে লগে মাতি নানান মাত
ডেল্টনৰ মতে শিক্ষা লৈছিল
বনঘোৰাৰ লগাই জাত।

ঘৰিয়ালে গৈ সেই সময়তে
কান্ধৰ পৰা নমালে ভাৰ
ক'লে –"হেৰা পণ্ডিত-মহাশয় !
মুকুথমন্তিৰ নমস্কাৰ।

লাৰু এই সাতোটি পোৱালি
পঢ়াশালিত লগোৱা নাই
মাজসময়ে এইদৰে আছি
ভাৱভেটী নষ্ট হৈ যায়

সৰু-ছোৱালীক মোৰ সাক্ষৰ কৰা
এয়ে মাথোঁ নিবেদন
পণ্ডিতে ক'লে—"হয়েচ্ হয়েচ
বুজি পালো তোৰ মন।

এজনক হাকিম, এজনক উকিল
এজন পুতেৰক মেম্বৰ
বাকী জন পুতেৰক তোৰ
কৰিম স্কুলৰ মাষ্টৰ।

এজনী জীয়েৰক লেডি ডাক্তৰ
এজনী দেশসেৱিকা
সৰুজনী ছোৱালীক কৰিম
বোল-ছবিৰ তাৰকা।

বি-এ পাছ, এম-এ পাছ
হব তোৰ ছোৱালী লৰা
মোৰ লগত বৰ্ডিং ঘৰত
থাকিব সিহঁত আজিৰ পৰা।

মাহে মাহে আহিবি তই
আনিবি চিতল ঘৰিয়া বৌ
সেয়ে হব স্কুলৰ ফিজ
আৰু একো দিবৰ নৌ।"

"ভাল ভাল" বুলি ভেৰাকান্তই
পোৱালি থৈ ঘৰলৈ গল,
ভাবিলে মনত পণ্ডিতৰ যত্নত
সাত পুৰুষ উদ্ধাৰ হল।

মেৰাকান্ত, কেৰাকান্ত
গেৰাকান্ত, পেৰাকান্ত
ভেৰাকান্তৰ চাৰিটি পো
সকলোটি শিষ্ট শান্ত।

গেৰেলী, লেৰেলী, চেৰেলী
তিনিজনী ছোৱালী—
শিয়ালৰ ঘৰত থাকিল সাতোটি
ভেৰাকান্তৰ পোৱালি।

ভিতৰ সোমাই পণ্ডিতে কলে—
"শুনিছনে বোলো বান্ধনী !
ঘৰিয়াল-পোৱালি এটিৰে আজি
গুচাম পেটৰ পোৰণি ।

জুতি লগাই ৰান্ধিবি আজা ।
ঘৰিয়ালৰ মূৰিঘণ্ট"
পণ্ডিত-পণ্ডিতনীৰ পেটত সিদিনা
সোমাল মেৰাকান্ত ।

সাদিনৰ মৃবত ঘৰিয়াল
আহিল বতৰা লব,
কান্ধত দুটা দুৰৰী-চিতল
আনিছে পণ্ডিতক দিব ।

পণ্ডিতে কলে হাঁহি এটা মাৰি—
"বৰ পো তোৰ ঘৰত নাই
খৰি লুৰিব পঠালো তাক
উপযুক্ত যেন পাই ।

এ-বি-ছি-চি খন আহিছে তাৰ
পঢ়াত বৰ চোকা,
আৰ্জি খুৱাব সিয়েই তোক
হাজাৰ হাজাৰ টকা ।"

সজ সজ বুলি ঘৰিয়ালে
হাঁহি হাঁহি বিদায় ললে,
পণ্ডিতে গৈ বান্ধনীক
মূৰিঘণ্টৰ ফৰ্মাচ দিলে।

আকৌ এদিন আহিল ঘৰিয়াল
মেটমৰা ভাৰ লৈ—
কেৰাকান্তও সেই দিনা নাই
পণ্ডিতে কলে - "নাই ভয়"

"কেৰা গৈছে পানী আনিব
মেৰাই আনিব খৰি,
যত্ন কৰিলেহে ৰত্ন পায়
জানিবি নিশ্চয় কৰি।

হাতে-কামে দিছো শিক্ষা
ৰান্ধা-প্ৰণালীৰে মই,
ঘৰিয়ালে বোলে—"অগতিৰ গতি
পণ্ডিত মহাশয় !

নিৰক্ষৰক স্বাক্ষৰ কৰি
অন্ধক দিছা চকুদান,
গোটগক ঘৰিয়াল আমি
নেজানো ধৰিব তোমাৰ মান।"

ইদৰেই গল দুই তিনি মাহ
ঘৰিয়ালৰ সাতোটি পোনা
পণ্ডিত-পণ্ডিতনীৰ পেটত সোমাই
জনশিক্ষাৰ বজালে বীণা।

আকৌ আহিল ঘৰিয়াল
পঢ়াশালি সিদিনা শূন্য,
পণ্ডিতো নাই, ছাত্ৰো নাই,
নাই কোনো তাত অন্য।

তেতিয়াহে ভাবে ভেৰাকান্তই
— কথা দেখোন বিপৰীত
ইমানদিনে ভোল গলো মই
শিয়ালৰ কাকটিত।

পণ্ডিতৰ ঘৰ সোমাই গৈ
দেখা মাথোঁ পালে তাত
পৰি আছে দম দম হৈ
হাড়-মূৰ অসংখ্যাত।

হাও হাও কৰি ভেৰাকান্তই
কান্দিব ধৰিলে ৰাউচি জুৰি
কিয়নো হায় কণা বিধতাই
"নখলে মোক ইয়াতে মাৰি!

কলৈ গলি মেৰা কেৰা
পেৰা ভেৰা কলৈ গলি ?
গেৰেলী লেৰেলী চেৰেলী ঐ !
মমৰ বুকুত ঠাই ললি !"
কান্দি কান্দি পাৰেমানে
শিয়াল পণ্ডিতক দিলে শাও
"তোৰো হব এনে দশা
ভেটিত গজিব তিতা লাও।"

শেষ নোহোৱা সাধু

—এক—

সম্বলপুৰৰ মহাৰাজ ভম্বলচিং নাম
দিনে-ৰাতি তেওঁৰ মাথোঁ সাধু শুনাই কাম।
পাত্ৰ-মন্ত্ৰী সভাসদ
সাধুকথা-বিশাৰদ
সকলোৱে পাল পাতি সাধু কয় দিনে-ৰাতি
শুনি থাকে মহাৰাজে দুয়োখন কাণ পাতি।

—দুই—

ভাবিলে ভম্বল ৰজা—
"এনে সাধুত নাই মজা
এইবোৰ সাধু কঠালৰ বাহু
শেষ নোহোৱা সাধু দিল্লীকা লাড়ু।
তেনেকুৱা সাধু মোক যেয়ে পাৰে কব
সেয়ে মোৰ ৰাজকন্যা, অৰ্দ্ধ ৰাজ্য পাব।
সাধু যাব হব পূৰ
কটা যাব তাৰ মূৰ
শেষ নোহোৱা সাধু কলেহে পাব পুৰস্কাৰ
ৰাজবাক্য ভম্বল ৰজাই কৰিলে অঙ্গীকাৰ।

—তিনি—

ঢোল পিটি ঢুলীয়াই
ৰাজআজ্ঞা দিলে শুনাই
সাধু কোৱা মানুহৰ লাগি গল দলদোপ
কিজানি গিলিব পাৰে ৰজাৰ ৰৰণী টোপ।

দীঘলীয়া ৰৰ ৰৰ
ৰহন সানি মনোগৰ
আগবাঢ়ি জনে জনে
সাধু কলে পাৰেমানে
কিন্তু হায় শেষ হল সাদিনতে সাধুবোৰ
অনাহকতেই মাথোঁ কটা গল বহু মূৰ।

—চাৰি—

তাৰ পিছে কোনো নাই
ৰজা আছে বাট চাই।
বহু পৰ এনেয়ে গল
ৰজা ৰৰ বিবুধি হল
ভাগ্য ভাল আহি পালে সাধুচৰণ মেধি
ৰজাঘৰীয়া কুকুৰবোৰে আনিলে তাক খেদি।

সাজপাৰত সাধুচৰণ পাছ বিয়াৰ দৰা
দিলে এটা দীঘল চেলাম দুৱাৰমুখৰে পৰা।
ৰজাই কয় - "কোন তই? পাৰিবিনে কৰ সাধু?"
সাধুৱে কয়—"সৰ্বদেউ! খুৱাম দিল্লীৰ লাড়ু।
সাধু মোৰ আৰম্ভ কৰো কাণ খৰকি লক।"
ৰজাই বোলে—"নিশ্চয়, নিশ্চয় সেয়ে বাক হক।"
মন্ত্ৰী আহি আগবাঢ়ি কাণ খৰকি দিলে
ৰি মাৰি লৈ সাধুচৰণে কলে —

—পাঁচ—

"হাজাৰ হাজাৰ বছৰ আগৰ
কম কথা সত্য কালৰ
আছিল তেতিয়া সাতোটা সাগৰ, নাছিল ভাত পানী
কোনোটোত খিউ, কোনোটোত মৌ, কোনোটোত চেনি।
হীৰাৰ গছত মাণিক লাগিছিল সেই সময়ত বোলে
ৰূপৰ কোমোৰাবোৰ আছিল লাগি ঘৰৰ চালে চালে।
ঘৰবোৰ আছিল সোণেৰে সজা
সুখীয়া আছিল সকলো প্ৰজা,
বছাগ বিহু বাৰ মাহে
ঘৰে ঘৰে লখিমীয়ে হাঁহে

দানশীল ধৰ্ম্মশীল অতি আছিল দেশৰ বজা
নাছিল চোৰ, নাছিল ডকাইত. আছিল কেনে মজা !
সকলো আছিল সমানৰ মানুহ নাছিল কোনো সৰু
গাইবোৰ আছিল কামধেনু, গছবোৰ কল্পতৰু ।
গাখীৰৰ নৈ গৈছিল বৈ
খালবোৰত আছিল এঠা দৈ
পদুমৰ পাতবোৰ আছিল লুচি
ৰসগোল্লা কঠালৰ মুচি,
শিলগুটিবোৰ ঘিলাপিঠা
খাবলৈ আছিল বৰ মিঠা
মোহনভোগৰ ওপৰত বালি আছিল ডেতিয়া বৈ
কাছকণীবোৰ আছিল তাত কাছগোল্লা হৈ ।
আলিবাটৰ ধূলিবোৰ আছিল চানাচুৰ ভজা
সত্যে সত্যে সেই ৰাজ্য যুগত আছিল বৰ মজা ।

—ছয়—

মোৰ এই সাধুকথা সেই সময়ৰে হলে
গুৱাহাটী নগৰৰ কুকুৰমুতাৰ কালে
আছিল এক সদাগৰ
ধনে-জনে ভৰা ঘৰ

মেটমৰা সাতোটা ভৰাল ধানেৰে আছিল ভৰি
আছিল এদিন এক কোটি ঘনচিৰিকা উৰি।
ভঁৰালৰ মুধেদি আছিল এটা অকণমানি ফুটা
সোমাব পাৰে সেই ফালেদি ঘনচিৰিকা এটা।

সেই বাটেদি এটা চৰাই
ভিতৰলৈ গল সোমাই
মুখত এটা ধান লৈ আহি ভুকং কৰি গল উৰি
আক এটা গল সোমাই, ধান লৈ আহিল ঘূৰি।

তাৰ পিছে আক এটা ধান আনিবলৈ গল
তাৰ পিছে আক এটা—ৰজাই কলে—"ৰ,
তাৰ পিছত কিনো হল ? তাকে মাথোন ক।"

সাধুৱে কলে— "স্বৰ্গদেউ ! এক কোটি চৰাই
ইমান সোণকালে কেনে কৰি দিব পাৰো উৰাই ?
শুনক আপুনি ধৈৰ্য্য ধৰি—আক এটা গল
মুখত এটা ধান লৈ আহি পুনৰ বাহিৰ হল।
তাৰ [illegible]

[illegible] "[illegible]"

সাধুৱে কয়—[illegible] [illegible] পিছে হাৰ ?"
ৰজাই [illegible], সাধুৱে-[illegible] "এটা ঘনচিৰিকা [illegible],
[illegible] এটা [illegible] লৈ কোনোবা ধুবুৰী পায়।

*　　*　　*

এইদৰে কওঁতে কওঁতে সাদিন পাৰ হৈ যায়,
ৰজাই সোধে—"আৰু কিমান? শেষ হজনে নাই?'
সাধুৱে কয়—"সৰ্কদেউ! এহাজাৰ মাথোন হল,
এক কোটি ঘনচিৰিকাৰ তেনেই বাকী বল।"
ৰজাই বোলে—"সুগুনো আৰু এনে সাধু তোৰ,
শুনি শুনি আমনি লাগিল, তথাপি নপৰে ওৰ।"
সাধুৱে কয়—"সৰ্কদেউ! নাই একো উপায়
সাতোটা ডাঙৰ ভৰালধৰ—এক কোটি চৰাই।"

—সাত—

নিৰুপায় হৈ ৰজাই কয়—"বন্ধ কৰ সাধু তোৰ।
লব পাৰ ৰাজকন্যা, অৰ্দ্ধ ৰাজ্য মোৰ।"
সাধুৱে কয় মূৰ খজুৱাই
"হলো তেনে ৰজাৰ জোঁৱাই—
পত্তা হক বিয়াখন তেনে কেচা কল কাটি
এক কোটি ঘনচিৰিকাই দিয়ক মাঙ্গুহ মাতি।"

